

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship Between Impulsivity, Shame and Gambling Severity

Dürtüsellik, Utanç ve Kumar Oynama Şiddeti İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolü

Fulya Çavuş¹, Umut Çıvgın², Elçin Yorulmaz³

Abstract:

Gambling has become widespread over time and has been evaluated as a psychological disorder. The increase in the severity of gambling affects both individuals and their social environment and can even get individuals in trouble with the law. For these reasons, while determining the variables related to gambling behavior is important, it is seen that there are studies in the literature on the relationship between severity of gambling and impulsivity, shame and self-esteem. However, little is known about the mechanisms underlying these relationships. Therefore, the present study aimed to test the mediating role of self-esteem in the relationships between impulsivity and severity of gambling; shame and severity of gambling, in addition to determining the relationships between impulsivity, self-esteem, shame, and severity of gambling. 285 people, 158 women and 127 men, aged between 18-65, participated in the study. Data were collected from the participants using the Demographic Information Form, South-Oaks Gambling Screening Test, Trait Shame-Guilt Scale, Barratt Impulsivity Scale, and Rosenberg Self-Esteem Scale. As a result of the analysis, it was concluded that severity of gambling has a positive relationship with impulsivity and shame, and a negative relationship with self-esteem. In addition, the findings showed that impulsivity, shame, and self-esteem were significant predictors of severity of gambling. In both models (impulsivity and severity of gambling; shame and severity of gambling) it was understood that self-esteem plays a mediating role. The results obtained are discussed within the framework of the related literature, and suggestions for future studies are presented.

Keywords: Gambling severity, impulsiveness, shame, self-esteem

¹MSc, Independent researcher, Nicosia-TRNC, ffulyacavus@gmail.com, Orcid; 0000-0003-1500-3282

²PhD, Bursa Technical University, Faculty of Human and social science, Department of Psychology, Bursa-Turkey, umut.civgin@btu.edu.tr, Orcid; 0000-0003-4578-0509

³PhD, Dokuz Eylül University, Faculty of Social Science, Department of Psychology, İzmir-Turkey, elcin.ayranci@deu.edu.tr, Orcid; 0000-0001-8353-0952

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Umut Çıvgın, Bursa Technical University, Faculty of Human and social science, Department of Psychology, Bursa-Turkey, E-mail: umutcivgin@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 10.03.2023, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 24.08.2023, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 02.09.2023, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 22.09.2023

Citing/Referans Gösterimi: Çavuş, F., Çıvgın, U. & Yorulmaz, E. (2023). The mediating role of self-esteem in the relationship between impulsivity, shame and gambling severity. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 5(3): 228-238

© 2023 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdgersisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Kumar oynamak zaman içerisinde yaygınlaşmış ve psikolojik rahatsızlık olarak değerlendirilmiştir. Artan kumar oynama şiddeti bireyleri etkilerken, sosyal çevreleri açısından da sıkıntılar oluşturmakta hatta bireylerin başını yasalar ile derde sokabilmektedir. Bu sebeplerle, kumar oynama ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi önem taşırken, alanyazında kumar oynama şiddeti ile dürtüsellik, utanç ve benlik saygısının ilişkilerine dair çalışmaların olduğu görülmektedir. Ancak, bu ilişkilerin altında yatan mekanizmalara dair çok az şey bilinmektedir. Buradan hareketle mevcut çalışmayla dürtüsellik, benlik saygısı, utanç ve kumar oynama şiddeti arasındaki ilişkilerin tespit edilmesine ek olarak, dürtüsellik ve kumar oynama şiddeti ile utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkilerinde benlik saygısının aracı rolünün test edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya yaşları 18-65 arasında değişen 158 kadın ve 127 erkek olmak üzere toplam 285 kişi katılmıştır. Katılımcılardan Demografik Bilgi Formu, South-Oaks Kumar Tarama Testi, Sürekli Utanma-Suçluluk Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden oluşan ölçek seti ile veriler toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, kumar oynama şiddetinin dürtüsellik ve utanç ile pozitif, benlik saygısı ile negatif ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, bulgular dürtüsellik, utanç ve benlik saygısının kumar oynama şiddetinin anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Oluşturulan her iki modelde de (dürtüsellik ve kumar oynama şiddeti; utanç ve kumar oynama şiddeti) benlik saygısının aracı rolü üstlendiği anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar ilişkili alanyazın çerçevesinde tartışılarak, gelecek çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kumar oynama şiddeti, dürtüsellik, utanç, benlik saygısı

Giriş

Kumar oynama eğlence için yapılan bir sosyal aktivite olarak değerlendirilebilmektedir (Stucki ve Rihs-Middel, 2007). Diğer bir taraftan, yaşamın her yönü ile devam etmesine rağmen bireyin kumar oynamaya devam etmesi ve bundan kopamama hali problemleri bir davranışa evrilmesine sebep olmaktadır (Meyer, Hayer ve Griffiths, 2009). Kumar oynamanın yaygınlığına dair pek çok farklı ülkede (Choliz ve ark., 2021) ve pek çok farklı örnekleme (Hwang ve ark., 2022) çalışmalar yürütülmüştür. Kıbrıs ve Türkiye'de de yaygınlık çalışmaları yapılmıştır. Türkiye'de yapılan bir yaygınlık çalışmasında katılımcıların %1.6'sının problemleri kumar oynayıcısı olduğu rapor edilmiştir (Ünüböl ve ark., 2021). Kıbrıs'ta yapılan bir çalışmada kumar bağımlılığının yaygınlığı 2007'de %2.2, 2012'de %3.5, 2014'te ise %3.8 olarak belirlenmiştir. Kumar oynama problemi yaygınlığı ise 2007'de %9.2, 2012'de %9.7, 2014'te ise %9.5 olarak bulunmuştur (Çakıcı ve ark., 2019).

DSM -5'te Kumar Oynama Bozukluğunun kriterleri ise düzenli olmayan kumar oynama davranışı, sıkça kumar oynamak ile meşgul olmak, istenen etkiyi alabilmek için daha fazla parayla kumar oynamak (tolerans), kumar oynamayı bırakma sonrasında yaşanan durumları durdurmak veya kontrol etmek için tekrarlı başarısız çabalar (yoksunluk), yaşamın temel alanları için kumar oynanması, disforik bir durumdan uzaklaşmak için kumar oynamak, kumarda kaybettiklerinin peşine düşmek ve yeniden kazanma çabası, kumarla ilişkili önemli ilişkilerde olmak ve kumar oynamak sebebiyle diğerlerine güvenmek şeklindedir (APA, 2013).

Problemleri kumar oynamanın öncesinde dürtü kontrol bozuklukları sınıfında yer alması (Reilly ve Smith, 2013) ve dürtüsellik kumar oynama ile ilişkili psikiyatrik rahatsızlıkları yorduyor oluşu (Hartman ve Blaszczynski, 2018) dürtüsellik ve kumar oynama ilişkisini akla getirmektedir. Dürtüsellik her ne kadar tanımlaması zor bir kavram olsa da bugüne kadar dürtüsellik farklı açılardan ele alan pek çok tanımlama yapılmıştır (örn. Chamberlain

ve Sahakian, 2007; Dickman, 1990; Eysenck, 1993; Patton ve ark., 1995). Barratt (1985) dürtüsellik plan yapmama, motor dürtüsellik ve dikkat dürtüsellik başlıkları altında incelerken (Patton ve ark., 1995), Dickman dürtüsellik işlevsel ve işlevsiz olmak üzere ikiye ayırmıştır (1990).

Dürtüsellik ve problemleri kumar oynama ilişkisini açıklayan faktörlerin belirlenmesi de önemlidir. Benlik saygısının bu anlamda bir rolünün olabileceği düşünülmektedir. Benlik saygısı bir kişinin sevilme değeri olduğuna ve günlük yaşam sorunları ile baş edebileceğine dair inancı olarak tanımlanmaktadır (Branden, 1994). Düşük benlik saygısının psikiyatrik rahatsızlıklar ile ilişkisinin olduğu (Mann ve ark., 2004) ve psikiyatrik rahatsızlıklar için bir risk faktörü olduğu (Colmsee ve ark., 2021; Orth ve ark., 2009) yapılan çalışmalarca bulunmuştur. Daha özetinde, benlik saygısının bağımlılıklar ile ilişkisi de incelenmiştir. Benlik saygısının facebook bağımlılığı (Blachnio ve ark., 2016), sosyal medya bağımlılığı (Köse ve Doğan, 2019), egzersiz bağımlılığı (Gori ve ark., 2021), internet bağımlılığı (Park ve ark., 2016) ve madde kullanımı (Nepon ve ark., 2021) ile ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Yapılan araştırmalar da artan kumar oynama şiddetinin benlik saygısı ile negatif yönde bir ilişkisi olduğunu göstermektedir (Choi ve Kim, 2021; Hygen ve ark., 2022). Dürtüsellik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye dair yapılan çalışmalarda farklı örneklemlerde de olsa benlik saygısı ve dürtüsellik arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Kesebir ve ark., 2014). Kumar oynama davranışı olan öğrencilerle yapılan bir çalışmada da dürtüsellik ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Dürtüsellik ve benlik saygısı arasında negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dürtüsellik yüksek düzeyde olan öğrencilerin toplum örneklemine göre kumar oynama düzeyi daha yüksek, benlik saygılarının ise daha düşük olduğu rapor edilmiştir (Rapinda ve ark., 2023).

Bağımlılıkların motivasyonel modeli, bireylerin olumsuz duygulardan kaçınmak veya olumsuz duygularını değiştirmek için bağımlılıklara yöneldiğini belirtmektedir (Cooper ve ark., 1995; Cox ve Klinger, 1988). Problemleri

kumar oynama davranışı açısından incelendiğinde de alanyazın bireylerin olumsuz duygulardan kaçmak için problemlili kumar oynamaya yönelebildiğini bunu bir baş etme olarak kullanabildiklerini göstermektedir (Melodia ve ark., 2022;). Öfke (Aymami ve ark., 2014), üzüntü (Canale ve ark., 2022;), yalnızlık, sıkıntı (Wood ve Griffiths, 2010) ve mutluluk (Dixon ve ark., 2013) gibi farklı duygular ile kumar oynama ilişkisine dair çalışmalar yürütülmesine ek olarak, utanca dair de pek çok çalışmanın olduğu görülmektedir (örn. Estevez ve ark., 2022; Schlagintweit ve ark., 2017). Utanç ve kumar oynama üzerine yapılan çalışmalar utancın artan kumar oynama davranışı için hem bir yordayıcı (Schlagintweit ve ark., 2017; Ridder ve Deighton, 2022) hem de bir sonuç (Yi ve Kanetkar, 2011) olabileceğini göstermektedir. Bir başka deyişle, bireyler utanç yaşayıp kumar oynamaya yönelebilecekleri gibi kumar oynadıkları için de utanç duyabilirler.

Utanç her ne kadar suçluluk ile benzer kavramlar gibi görünse de ikisinin farklı kavramlar olduğu rapor edilmiştir. Utanç kişinin olumsuz bir olayı kendiliğindeki sabit, kontrol edilemez ve genel eksikliklere atfetmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kendilik olumsuz değerlendirmenin merkezinde yer almaktadır ve bu değersizlik hissi ile ya da kişinin kendisini kötü bir insan olarak değerlendirmesiyle sonuçlanmaktadır. Suçluluk ise olumsuz olaylar istikrarsız, kontrol edilebilir ve dış etkenlere atfedildiğinde ortaya çıkmaktadır (Tangney ve Dearing, 2002). Yapılan çalışmalarda da utancın kumar oynama ile ilişkisinin suçluluğa göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pchajek ve ark., 2023; Yi, 2012). Bu ilişkinin kumar sebebiyle yaşanan kayıplardan sonra da böyle olduğu rapor edilmiştir (Yi ve Kanetkar, 2011).

Utanç ile kumar oynama düzeyi bağlamında ilişkili olabilecek bir değişkenin benlik saygısı olabileceği düşünülmektedir. Paralel olarak, yapılan çalışmalarda utancın benlik saygısı ile negatif ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Budiaro ve Helmi, 2021; Passanisi ve ark., 2015; Velotti ve ark., 2017). Bir başka çalışmada da utanç ile benlik saygısının ilişkisinin olduğu, utancın benlik saygısını yordadığı (Yelsma ve ark., 2002) ve benlik saygısındaki dalgalanmalar ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Elison ve ark., 2014).

Alanyazın incelendiğinde, dürtüsellik, benlik saygısının ve utancın kumar oynama davranışı ile ilişkili olduğu görülse de bunların arasındaki ilişkisel yöne dair çalışmaların olmayışı dikkat çekmiştir. Diğer bir deyişle, dürtüsellik, utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkisinde benlik saygısının nasıl bir rolünün olduğunu gösteren çalışmalara ulaşılamamıştır. Bu sebeple alanyazın ışığında, araştırmanın amacı dürtüsellik, benlik saygısı, utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkisini incelemektir.

Dürtüsellik ile utanç ve kumar oynama şiddeti arasında pozitif yönde; benlik saygısı ile utanç ve kumar oynama şiddeti arasında negatif yönde ilişkiler beklenmektedir. Ayrıca, dürtüsellik ve kumar oynama şiddeti ile utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkilerinde benlik saygısının aracı rolünü tespit etmek amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Kesitsel araştırmalarda, kişiler veya olaylar belirli bir zaman diliminde incelenir. Kesitsel araştırmalar zamanlama ile karakterizedir. Durum ve sonucun aynı anda değerlendirilmesi amaçlanır (Çaparlar ve Dönmez, 2016). İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin beraber değişip değişmediği; değişim varsa bunun nasıl olduğu belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2011). Buradan kaynakla araştırmanın ilişkisel tarama modelinde tasarlandığı ifade edilmektedir.

Katılımcılar

Mevcut araştırmaya yaşları 18-65 arasında değişen 285 yetişkin katılmıştır (Ort.= 29.84, SS= 8.52). Kolayda örnekleme yöntemi ile toplanan veriler için 18 yaşından büyük olmak, Türkçe dilini yazıp konuşabilen Türkiye ve/veya Kıbrıs kökenli olmak, en az bir defa şans oyunu (kumar) oynamış olmak dahil edilme kriterleri olarak belirlenmiştir. Katılımcılara internet sayfaları, mesajlaşma uygulamaları grupları, sosyal medya araçları aracılığıyla yapılan duyurularla ulaşılmıştır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek için gereken örneklem sayısını belirlemek için G*Power uygulaması kullanılmıştır (Faul ve ark., 2007). Regresyon analizinde önsel güç analizi; $\alpha = 0,05$ anlamlılık kriterinde, orta dereceli bir etkiyi tespit etmekte %80 güce ulaşmak için gerekli örneklem sayısının 119 olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla elde edilen örneklem büyüklüğü (N=285) çalışma hipotezini test etmek için yeterli görülmüştür. Kolayda örnekleme yöntemi ile toplamda 300 kişiye ulaşıırken, hayatında hayatında hiç kumar oynamadığını belirten 15 katılımcının verileri kullanılmamıştır.

Mevcut araştırmada katılımcıların %55.4'ü kadın, %44.6'sı erkektir. Medeni durumları açısından incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu bekar (%44.6). Evli olan katılımcılar örneklemin %23.5'ini oluştururken, kendisini ilişkisi var olarak tanımlayanlar ise tüm katılımcıların % 22.1'idir. Demografik bilgi formuna eklenen "Şans oyununa en fazla ne kadar para verdiniz?", "Şans oyunundan en fazla ne kadar para kazandınız?" gibi sorularla katılımcıların kumar oynama özelliklerine dair bilgiler de elde edilerek örneklemin özellikleri yansıtılmak istenmiştir. Bununla ilgili bilgiler ve katılımcıların -diğer sosyodemografik özellikleri Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler	N=285	f	%	Ort.	SS
Yaş				29.84	8.52
Gelir düzeyi				1250.3	49.50
Cinsiyet					
	Kadın	158	55.4		
	Erkek	127	44.6		
Medeni durum					
	Bekar	127	44.6		
	Evli	67	23.5		
	Dul	6	2.1		
	Boşanmış	22	7.7		
	İlişkisi var	63	22.1		
Şans Oyununa En Fazla Ne Kadar Verdiniz?					
	1 TL ile 10 TL arası	161	56.5		
	11 TL ile 50 TL arası	61	21.4		
	51 TL ile 100 TL arası	18	6.3		
	101 TL ve üzeri	29	10.2		
Şans Oyunundan En Fazla Ne Kadar Kazandınız?					
	1 TL ile 10 TL arası	32	11.2		
	11 TL ile 50 TL arası	45	15.8		
	51 TL ile 100 TL arası	44	15.4		
	101 TL ve üzeri	127	44.6		
	Hiç kazanmadım	37	13		

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgi formu ile birlikte, South Oaks Kumar Tarama Testi, Sürekli Suçluluk ve Utanç Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Kısa Formu ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden oluşan bir ölçek seti hazırlanmıştır. Bu ölçek seti Google Forms arayüzüne aktarılarak veriler katılımcılardan çevrimiçi olarak toplanmıştır.

South Oaks Kumar Tarama Testi (SOKTT): Lesieur ve Blume (1987) tarafından patolojik kumar oynayan kişilerin belirlenmesi amacıyla South Oaks Kumar Tarama Testi-SOKTT oluşturulmuştur. South Oaks Kumar Tarama Testi 26 sorudan oluşmaktadır. SOKTT uluslararası alanyazında ve sahada kumar üzerinde çalışmak isteyen araştırmacı ya da klinisyenler tarafından kumar oynama davranışlarını değerlendirmek için en çok kullanılan ölçekler arasındadır (Volberg ve Banks, 1990). South Oaks Kumara Tarama Testi'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını 1995 ile 1996 tarihleri arasında Duvarcı ve arkadaşları (1997) gerçekleştirmiştir. Testte yer alan kumar çeşidi (Madde 1) ile kumara yatırılan para miktarı (Madde 2) ülkemize göre düzenlenerek tekrar yazılmıştır (Duvarcı, 2001). Ölçekten alınan toplam puan üzerinden 8 ve yukarı puan alanların muhtemel patolojik düzeyde kumar oynayanlar olarak sınıflandırılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Test tekrar test sonucunda SOKTT'un güvenilirlik değeri .95, Cronbach alfa katsayısı ise .87 bulunmuştur. Bulunan sonuçlar doğrultusunda SOKTT'in ulusal anlamda patolojik kumar oynama düzeyinin belirlenmesinde güvenilir ve geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duvarcı, 2001). Yapılan araştırmanın örneklemindeki Cronbach alfa değeri ise .81 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırma kapsamında ölçekten elde edilen toplam puan ile kumar oynama şiddetine dair bilgi edinilmiştir.

Sürekli Utanma ve Suçluluk Ölçeği: Bireylerin utanç ve suçluluk düzeylerini ölçmek amacıyla Rohleder ve arkadaşları (2008) tarafından oluşturulmuştur. Bireyin içinde bulunduğu anlık durumu ölçmek yerine daha geniş

bir zamanı ölçtüğü için bu isim verilmiştir (Bugay ve Demir, 2011). Bu ölçek utanç, suçluluk ve gurur olmak üzere 3 alt boyuta sahiptir ve 15 maddeden oluşmaktadır. Her alt boyuttan alınmış olan yüksek puanlar, o boyutun yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Bugay ve Demir, 2011). Sürekli utanma ve suçluluk ölçeğinin uyarlama çalışması Bugay ve Demir (2011) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı utanç alt boyutu için .83, suçluluk alt boyutu için .81, gurur alt boyutu için ise .87 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Sürekli Utanma ve Suçluluk Ölçeği'nin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin yeterli olduğu göstermektedir. Yapılan araştırmada tüm ölçek için cronbach alfa değeri .88, utanç alt boyutu için ise .86 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada suçluluk ve gurur alt boyutundan elde edilen puanlar kullanılmamıştır. Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF): Barratt tarafından 1959'da geliştirilen Barratt Dürtüsellik Ölçeği günümüze kadar çok sayıda revizyona uğramıştır. Son olarak da BIS-11 olarak 1995 yılında revize edilmiş olup hem sağlıklı örnekleme hem de klinik grupları değerlendirmek için kullanılmaktadır (Tamam ve ark., 2012). Barratt Dürtüsellik Ölçeği dürtüsellik değerlendiren ve 15 maddeden oluşan 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Plan yapmama (planlamanın azalması), motor dürtüsellik (motor hareketlilikte artış), dikkat dürtüsellik (dikkat azalması) şeklinde 3 alt ölçeği bulunmaktadır. Yüksek değerler yüksek düzeyde dürtüsellik göstermektedir (Tamam ve ark., 2012). Yapılan araştırmalar sonucunda toplam ölçek için Cronbach alfa katsayısı 0.82 bulunurken, plan yapmama, motor dürtüsellik ve dikkat dürtüsellik alt ölçekleri için 0.64-0.80 arasında bulunmuştur (Tamam ve ark., 2012). Bu araştırmada kullanılan tüm ölçek için Cronbach alfa değeri .81 bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilen Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin 12 alt ölçeği bulunmaktadır fakat ilk 10 maddesi sadece benlik saygısını ölçmektedir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin çeviri ile geçerlik güvenilirlik

çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından 205 kişilik lise öğrencisi örnekleme ile gerçekleştirilmiştir. Rosenberg benlik saygısı ölçeğinde 0 ile 1 puan aralıkları yüksek derecede benlik saygısını, 2 ile 4 arasındaki puan aralıkları orta derecede benlik saygısını, 5 ile 6 puan aralıkları ise düşük derecede benlik saygısını göstermektedir (akt. Tukuş, 2010). Benlik Saygısı Ölçeği'nin geçerlik kat sayısı .71 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği ise .75 olarak bulunmuştur (akt. Tukuş, 2010). Yapılan araştırmanın örneklemindeki Cronbach alfa değeri .88 olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Mevcut araştırmada yararlanılan ölçeklerin kullanımı için ölçek sahiplerinden izinler alınmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır (27/07/2021 tarihli ve -100-5962 sayılı belge). Veri toplama süreci Ağustos 2021 ile Nisan 2022 arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara hem Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden hem de Türkiye'den ulaşılmıştır. Katılmayı kabul edenlere öncelikle Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuş ve katılımcıların onayları alınmıştır. Katılımcılar onam formlarını okuyarak, katılmayı kabul ettikten sonra kendilerinden tamamlamaları yaklaşık 25-30 dakika süren ölçüm araçlarını Google Forms aracılığıyla çevrimiçi bir şekilde doldurmaları beklenmiştir.

İstatistiksel Analizler

Veriler analiz edilmeden önce veri seti analize hazır hale getirilmiştir. Uç ve kayıp değerler incelenmiştir. Uç bir değer olduğu görülmemiş; ancak kayıp veriler için EM analizi uygulanarak eksik veriler tamamlanmıştır. Elde edilen veri setinin dağılım özellikleri incelendiğinde normal dağılım gösterdiği (George ve Mallery, 2010)

anlaşılmış ve parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

İlişkisel bulgulara ulaşmak için Pearson Korelasyon Analizi, yordama bulgularını elde edebilmek için ise Çoklu Regresyon Analizi (Aşamalı Regresyon Modeli) kullanılmıştır. Analiz gerçekleştirilmeden önce regresyon analizinin doğrusallık, eş değişkenlik, eş doğrusallık, artık değerlerin normalliği ve etkili gözlem varsayımları kontrol edilmiş ve regresyon analizinin yapılabilmesi için varsayımların karşılandığına karar verilmiştir. Ayrıca, aracılık etkisini test edebilmek için ise Process Macro for SPSS (Hayes, 2012) eklentisinin Model 4 şablonundan faydalanılmıştır.

Bulgular

Mevcut araştırmanın değişkenlerine dair betimsel analizler yapılmış ve ortalama, standart sapma değerleri Tablo 2'de sunulmuştur. Değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerini incelemek için Pearson Korelasyon analizi yürütülmüş ve değişkenlerin birbirleri ile anlamlı ilişki içinde oldukları anlaşılmıştır (Bknz. Tablo 2). Korelasyon analizi bulguları incelendiğinde, katılımcıların dürtü düzeyi ile utanç düzeyi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ($r=.39, p<.01$); benlik saygısı düzeyi ile negatif yönde ve orta düzeyde ($r = -.51, p < .01$) ve kumar oynama şiddeti ile pozitif yönde ve orta düzeyde ($r=.47, p<.01$) anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların utanç düzeyi ile benlik saygısı arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı ($r=-.44, p<.01$); kumar oynama şiddeti ile pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ($r=.36, p<.01$) ilişki bulunmuştur. Son olarak, benlik saygısı ve kumar oynama şiddeti arasında da negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı ($r=-.33, p<.01$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 2. Değişkenlere ait betimsel ve ilişkisel bulgular

Değişkenler	1	2	3	4	Ort. (SS)	Min. – Maks.
1. Dürtüsellik	1				5.98 (1.48)	3.40 – 10.40
2. Utanç	.39**	1			1.86 (.96)	1 – 5
3. Benlik saygısı	-.51**	-.44**	1		2.03 (.56)	.30 – 3
4. Kumar oynama şiddeti	.47**	.36**	-.33	1	15.71 (3.22)	11 – 24

*** p<.01

Mevcut araştırmanın amacı dürtüsellik, utanç ile kumar oynama şiddeti arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü test etmektir. Bu modeli kurabilmek için öncelikle kumar oynama şiddetinin yordayıcılarını örneklemeden elde edilen verilerle görebilmenin önemli olacağı düşünülerek kumar oynama şiddeti düzeyi bağımlı değişken; dürtüsellik, utanç ve benlik saygısı düzeylerini de bağımsız değişken olarak modele yerleştirip aşamalı regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analize göre,

kumar oynama şiddetini en iyi açıklayan modelin ikinci aşama olduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamada kumar oynama şiddeti varyansının %25'i dürtüsellik ve utanç düzeyleri tarafından açıklanmaktadır ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre, dürtüsellik ($\beta=.84$) ve utanç düzeyi ($\beta=.68$) kumar oynama düzeyinin anlamlı yordayıcısıyken ($F(2, 282)=49.27, p=.001, R^2=.25$); benlik saygısının doğrudan anlamlı bir yordayıcı olmadığı anlaşılmıştır (Bknz. Tablo 3).

Tablo 3. Kumar oynama şiddetini yordayan değişkenler için Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişken	R ²	F	B	T
Kumar oynama şiddeti	1. Aşama	.22	81.50**		
	Dürtüsellik			1.02	9.02**
2. Aşama	Dürtüsellik	.25	49.27**	.84	7.00**
	Utanç			.68	3.66**

**p<.01

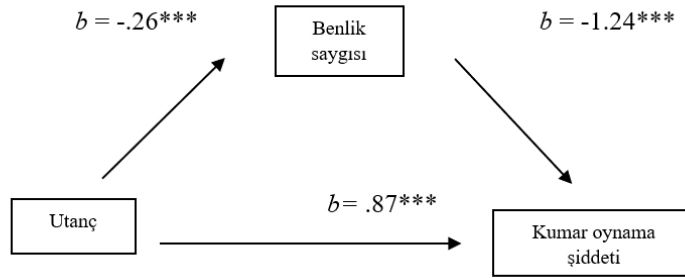
Çalışma bulgularında benlik saygısı kumar oynama şiddeti değişkeninin doğrudan bir yordayıcısı olarak görülmesi de

benlik saygısının kumar oynama ile ilişkili olması ve ilgili alanyazın incelendiğinde bağımlılık ile ilgili

araştırmalarda (Akhan ve Gezgin Yazıcı, 2023; Aydm ve San, 2011; Yao ve ark., 2014; Wang ve ark., 2017) aracı değişken olarak kullanılıyor olması benlik saygısının bu değişkenlerle de aracı rolünün test edilmesinin hipotez olarak belirlenmesine kaynak olmuştur. Böylelikle benlik saygısının iki farklı modelde aracılık etkisi incelenmiştir. Birincisi, utanç ve kumar oynama şiddeti arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolüdür. Bunu test edebilmek için Hayes'in (2012) aracı etkiyi hesaplamak için geliştirdiği Process Macro for SPSS yazılımı kullanılmıştır (Model 4). Hayes (2012) aracılık analizinin yapılabilmesi için 3 koşulun sağlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. İlk olarak bağımlı değişken ve aracı değişken anlamlı düzeyde ilişkili olmalıdır; ikinci olarak aracı ve bağımsız değişkenin arasındaki ilişkinin anlamlı olması beklenmektedir; üçüncü olarak bağımlı değişkenin bağımsız değişken üzerinde anlamlı bir etkisinin olması beklenmektedir. Bu koşullar altında çalışmanın değişkenleri incelenmiştir. Yürütülen regresyon analizlerine göre, utanç düzeyi benlik saygısının anlamlı

bir yordayıcısıdır ($b = -.26, p = .000, \%95 \text{ GA}[-.32, -.20]$). Benlik saygısının da kumar oynama şiddetinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır ($b = -1.24, p = .001, \%95 \text{ GA}[-1.92, -.55]$). Bu iki varsayımın karşılanması aracılık analizi sonuçlarının kabul edilebilir olduğunu kanıtlamaktadır. Aracı değişken olan benlik saygısının modeldeki etkisi incelendiğinde doğrudan ($b = .87, p = .000, \%95 \text{ GA} [.47, 1.27]$) ve dolaylı etkinin ($b = .32, \%95 \text{ GA} [.12, .55]$) anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Baron ve Kenny (1986) aracı değişken modele girdiğinde yordayıcı değişkenin yordama gücünün anlamlılığını kaybettiği duruma "tam aracılık" demiştir. Yapılan çalışmada bu durum kontrol edildiğinde benlik saygısının tam aracılık değil de, "kısmi aracılık" etkisine sahip olduğu anlaşılmıştır (Bknz. Şekil 1). Araştırmanın yordanan değişkeni olan kumar oynama şiddetinin %12'si regresyon modelindeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır ($R^2 = .12, F(1, 283) = 42.25, p = .000$). Dolaylı etki bootstrapp tahmin yöntemi kullanılarak 1000 örnekleme genellenerek test edilmiştir (Shrout ve Bolger, 2002).

Şekil 1. Benlik saygısının, utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkisinde aracılık etkisi^a

Doğrudan etki; $b = .87, p = .000, \%95 \text{ GA} [.47, 1.27]$

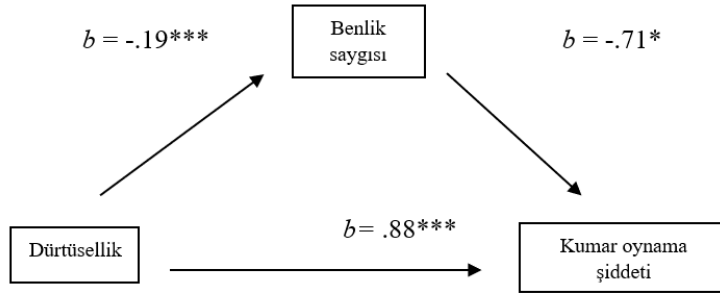
Dolaylı etki; $b = .32, \%95 \text{ GA} [.12, .55]$

^aBu model Hayes'in (2012) "PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling" isimli kitabından alınmıştır.

*** $p = .000$

Araştırmanın diğer aracılık etkisi hipotezi dürtüsellik ve kumar oynama şiddeti ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüdür. Yapılan analizlerden sonra dürtüsellik düzeyinin benlik saygısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu anlaşılmıştır ($b = -.19, p = .000, \%95 \text{ GA} [-.23, -.15]$). Benlik saygısı da kumar oynama şiddetini yordamaktadır ($b = -.71, p = .0417, \%95 \text{ GA} [-1.39, -.02]$). Varsayımların sağlanması sebebi ile aracılık analizi sonuçlarının rapor edilebilir olduğuna karar verilmiştir. Aracılık etkisi kontrol edilen benlik saygısı düzeyinin modeldeki etkisi incelendiğinde

doğrudan ($b = .88, p = .000, \%95 \text{ GA} [.62, 1.14]$) ve dolaylı etkinin ($b = .13, \%95 \text{ GA} [.01, .27]$) anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Baron ve Kenny (1986)'ye göre bu kısmi aracılık olarak tanımlanmıştır (Bknz. Şekil 2). Araştırmanın yordanan değişkeni olan kumar oynama şiddetinin %22'si regresyon modelindeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır ($R^2 = .22, F(1, 283) = 81.50, p = .000$). Dolaylı etki bootstrapp tahmin yöntemi kullanılarak 1000 örnekleme genellenerek test edilmiştir (Shrout ve Bolger, 2002).

Şekil 2. Benlik saygısının dürtüsellik ve kumar oynama şiddeti düzeyleri ilişkisinde aracılık etkisi^a

Doğrudan etki; $b = .88, p=.000, \%95 \text{ GA}[.62, 1.14]$

Dolaylı etki; $b = .13, \%95 \text{ GA}[.01, .27]$

^aBu model Hayes'in (2012) "PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling" isimli kitabından alınmıştır.
* $p<.05$, ** $p=.000$

Tartışma

Yapılan çalışmada dürtüsellik, benlik saygısı, utanç ve kumar oynama şiddeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Kumar oynama şiddetinin dürtüsellik ve utanç ile pozitif, benlik saygısı ile negatif ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka deyişle dürtüsellik arttıkça kumar oynama şiddeti de artmaktadır. Dürtüsellüğün bireyin kendisi ve başkaları için olumsuz sonuçlarını dikkate almadan ani ve planlanmamış eylemlerde bulunmaya hazır olmaya (Moeller ve ark., 2001) dair tanımı dikkate alındığında bu bulgunun sürpriz olmadığı görülmektedir. Bireyler ne kadar davranışlarının sonuçlarını dikkate almazlarsa kumar oynama davranışları da o kadar artış gösterebilir. Bu sonucun alanyazın ile paralel olduğu anlaşılmaktadır (Chowdhury ve ark., 2017; Kraplin ve ark., 2014). Utancın da kumar oynama ile pozitif ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Utanç arttıkça kumar oynama düzeyi de artmaktadır (Pchajek ve ark., 2023). Kumar oynama ile ilgili yapılan bir çalışmada utancın baş etme üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu rapor edilmiştir (Ridder ve Deighton, 2022). Utanç bireylerin baş etmelerini etkiliyor ve bu da bireyleri kumar oynamaya yönlendiriyor olabilir. Utanç bireyler için kumar oynama bağlamında hem bir öncül hem de bir sonuç olabilir. Bireyler utançla baş etmek için kumar oynamaya yönelebilecekleri gibi yaşadıkları kumar oynama sonucunda da utanç duyabilirler (Elison ve ark., 2014). Bu da bireylerin bir kısır döngüye girmelerine yol açabilir. Araştırma kapsamında ulaşılan diğer sonuç benlik saygısı ile kumar oynama şiddeti arasındaki negatif ilişkidir. Benlik saygısı arttıkça kumar oynama şiddeti azalmaktadır. Benlik saygısı bireylerin günlük sorunları ile baş edebileceğine dair inanç olarak tanımlanmaktadır (Branden, 1994). Sorunlar ile baş edebileceğine inanan bireyler kendileri için daha uygun baş etme yolları bulabilirler. Baş edemeyeceğine dair inancı olan bireyler kumar oynamaya yönelebilir. Utanç ile ilgili belirtildiği gibi benlik saygısının da kumar oynama şiddetinin hem tetikleyicisi hem de bir sonucu olabileceği düşünülmektedir (Schlagintweit ve ark., 2017; Yi ve Kanetkar, 2011). Kumar oynamanın bireyler üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında benlik saygısı üzerinde de olumsuz etkileri olabilir. Birey kumar oynama davranışının kendi ve ailesi üzerindeki etkilerini gördükçe

de benlik saygısında düşme yaşayabilir. Benlik saygısı ile kumar oynama şiddeti arasında bulunan bu negatif ilişkinin alanyazın tarafından da desteklendiği görülmektedir (Rogier ve Velotti, 2017; Rapinda ve ark., 2023).

Aracı analizler açısından benlik saygısının, dürtüsellik ile kumar oynama şiddeti ilişkisinde aracı rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka deyişle, dürtüsellik benlik saygısını yordamakta, benlik saygısı da kumar oynama şiddetini yordamaktadır. Dürtüsellüğün yükselmesi bireylerin benlik saygılarının düşmesini yordarken, düşük benlik saygısı da kumar oynama şiddetinin artmasını yordamaktadır. Bireylerin dürtüsellik arttıkça sonuçlarını düşünmeden yaptığı davranışlar (Moeller ve ark., 2001) benlik saygılarındaki düşme ile ilişkili olabilir. Bireylerin benlik saygısının tanımında olduğu gibi (Branden, 1994) hem kendilerinin iyi şeyleri hak ettiklerine dair inançlarında azalma olabilir hem de sorunlar ile baş edebileceklerine dair inançları azalabilir. Belki de dürtüsellik sonucunda sonuçlarını düşünmedikleri büyük olaylarla karşı karşıya kalmışlardır ve bu aşılabilir düzeyin ötesine geçmiştir, bunun sonucunda da benlik saygılarında azalma söz konusu olmuştur. Benlik saygısındaki bu azalma ile baş etmek için de kumar oynamaya yönelmiş olabilirler. Kumar oynama şiddetinin artması benlik saygılarındaki azalma ile yaşadıkları üzüntüyü tolere etmek için de olabilir, benlik saygılarını yükseltmek için işlevsiz bir yol olarak kumar oynamaya da yönelmiş olabilirler. Sonuç olarak bu çalışmada dürtüsellik ve kumar oynama davranışı ilişkisinin benlik saygısı ile kısmi olarak açıklandığı görülmektedir. Alanyazında her ne kadar benlik saygısının dürtüsellik ve kumar oynama davranışı arasındaki ilişkide aracı rolüne dair bir çalışmaya ulaşılamasa da benlik saygısı ve dürtüsellik arasında negatif ilişkinin olduğunu bulan çalışmalar vardır (Rapinda ve ark., 2023). Mevcut araştırma ile de alanyazındaki bu boşluğa denk gelebilecek bir sonucun alanyazına kazandırılmış olduğu söylenebilir.

Araştırmada ulaşılan diğer bir sonuç ise utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkisinde benlik saygısının aracı rolünün olmasıdır. Bir başka deyişle, utanç benlik saygısını, benlik saygısı da kumar oynama şiddetini yordamaktadır. Utanç, kişinin olumsuz olayları kendisine atfetmesi sonucunda oluşmaktadır (Tangney ve Dearing, 2002). Bireyler, utanç

yaşayıp bu durumu kendilerine atfederek benlik saygıları üzerinde bir etki oluşturabilirler. Benlik saygısı üzerindeki bu etki de kişileri kumar oynamaya yöneltebilir. Bu sonuç ile ilgili bir diğer nokta da utancın baş etme üzerindeki etkileridir. Utancın baş etme üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu rapor edilmiştir (Ridder ve Deighton, 2022). Utanç bireylerin baş etmelerini etkiliyor ve bu da bireyleri kumar oynamaya yöneltebilir. Bireyler hissedilen utancı azaltmak için bir baş etme olarak kumar oynama davranışını artırıyor olabilirler. Baş etme ile ilgili bir diğer bulgu da utancın pek çok işlevsiz baş etme stratejisi ile ilişkili olduğu bunlardan birinin de kişinin kendini sabote etmesi olduğudur (Elison ve ark., 2006). Utanç sonucunda baş etmek için kişiler kendilerine saldırabilir ve bu saldırma sonucunda da benlik saygılarında bir azalmaya yol açarak kumar oynamaya yönelebilirler. Alanyazında benlik saygısının utanç ve kumar oynama şiddeti ilişkisi üzerindeki aracı rolüne dair bir çalışmaya ulaşılamasa da utancın benlik saygısı ile negatif ilişkisinin olduğu bilinmektedir (Budiarto ve Helmi, 2021; Passanisi ve ark., 2015; Velotti ve ark., 2017). Ayrıca, utancın benlik saygısını yordadığı (Yelsma ve ark., 2002) ve benlik saygısı üzerinde dalgalanmalar ile ilişkili olduğu da bulgular arasındadır (Elison ve ark., 2014). Mevcut çalışma ile elde edilen bu sonucun bir üst parafta belirtilen sonuç gibi alanyazındaki boşluğu doldurabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Kısıtlılıklar ve Güçlü Yönler

Araştırmanın alanyazına sunduğu katkılardan önce çalışmanın içerdiği sınırlılıklardan bahsedilecektir. Öncelikle anketler çevrimiçi doldurulmuştur. Anket doldurmak kişinin kendini yansıtabilme becerisi ile ilgili olsa da kumar oynama gibi konularda pek çok sınırlılık gündeme gelebilir. Bireyler kumar oynama ile ilgili sorunlarını kendilerine bile itiraf etmekte çekinebilirler ve bunu bir ankette yansıtmak bireyler için zorlayıcı olabilir. Ayrıca, anketlere sosyal anlamda istenir cevaplar verme eğilimi (van de Mortel, 2008) kumar oynama şiddeti ile ilgili bulgulara kısıtlılık getirebilir. Bir diğer nokta da çalışmanın kesitsel bir çalışma olmasıdır. Bu sebeple çalışmada nedensellikten bahsetmek mümkün değildir. Başka bir kısıtlılığın da katılımcıların kumar oynama şiddeti açısından aldığı puanlar olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada katılımcılar heterojen dağılım özelliğine sahiptir. Diğer bir deyişle katılımcılar kumar oynayan, problemlili kumar oynayan ve patolojik olarak kumar oynayanlardan oluşmaktadır.

Mevcut çalışmanın yukarıda bahsedilen kısıtlılıklarına rağmen alanyazın açısından önemli katkıları içeriyor olduğu söylenebilir. Bu çalışmada kumar oynama şiddeti ile ilişkili değişkenlerin -ve yazarların bildiği kadarıyla- daha önceden incelenmemiş aracı analizlerin incelenmesinin çalışmanın güçlü yanları olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kumar oynama şiddeti ile ilgili bu çalışmanın pandemi döneminde yapılmış olmasının da çalışmanın güçlü bir yanını oluşturduğu düşünülmektedir. Pandemi döneminde sokağa çıkma kısıtlamalarının olması ve kumar oynamaya çevrimiçi ulaşımın artmasıyla (Brodeur ve ark., 2021) kumar oynama düzeylerinde artış olmuş olabilir (UK Gambling Commission, 2020). Çalışmanın böyle bir dönemde yapılmasının ve ilgili değişkenlerin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kumar oynamanın her düzeyi ile ilgili araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç hem görece yeni bir alan olması hem de kumar oynama şiddetinin hızla artması (Scandroglio ve ark., 2023) kaynaklı olabilecektir. Mevcut araştırma ile benlik saygısının aracı rolünün gösterilmesi bu anlamda alanyazına yeni bir boyut kazandırmış olabilir. Bu çalışma hem Türk hem de KKTC kökenli bireylerle yürütülmüş olsa da Türkiye kökenli bireylerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda var olan modelin daha geniş ve çeşitli örneklem grupları ile çalışılması önemli bulguları ortaya çıkarabilecektir. Diğer bir öneri olarak gelecekte yapılacak araştırmaların katılımcı özellikleri olarak daha homojen gruplarla yürütülmesi önerilmektedir. Ayrıca, kumar oynamanın bireylerin hayatları üzerindeki etkileri (Adolphe ve ark., 2019), kumar oynamanın yaygınlığı (örn. Çakıcı ve ark., 2019; Ünübol ve ark., 2021) ve diğer bozukluklar ile eşanısının yüksekliği (Shaffer ve Korn, 2002) dikkate alındığında kumar bağımlılığına dair müdahale çalışmalarının çok önemli olduğu düşünülmektedir. Müdahale çalışmalarını düzenlerken etkili faktörlerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Çalışmanın bulgularından yola çıkarak kumar oynama açısından geliştirilecek müdahalelerde dürtüsellik, benlik saygısının ve utancın ele alınmasının önemli olduğu görülmektedir. Müdahalelerde dürtüsellik azaltılmasına, utancın tanımlanması ve baş edilmesine ve benlik saygısının iyileştirilmesine yönelik modüllerin olmasının yararlı olacağı öngörülmektedir. Bu değişkenlerin ele alınmasını diğer çalışmalar da dürtüsellik (Kraplin ve ark., 2014), utanç (Schlagintweit ve ark., 2017) ve benlik saygısını (Choi ve Kim, 2021) kumar oynama davranışı ile ilişkili bularak desteklemektedir. Öte yandan, utançla ilgili çalışmalar utancın kumar oynayan bireylerin tedavi sürecini de olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Örneğin, utanç hem yardım arama davranışını (Gainsbury ve ark., 2014; Horch ve Hodgins, 2015) hem de tedavinin etkisini (Velleman, 2015) azaltmaktadır. Dolayısıyla geliştirilebilecek müdahale protokolleri açısından kumar oynama davranışı ele alınırken utanç duygusu ve işlevine dair psikoeğitimin bu anlamda zenginleştirilmesinin de önemli olabileceği düşünülmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışmaya başlamadan önce Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 27.07.2021 ve 100-5962 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Katılımcılardan uygulama öncesinde bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

FÇ, UÇ, EY çalışmanın konsept ve tasarımını yapmıştır. FÇ verileri toplamış. FÇ, UÇ, EY verileri analiz etmiş ve kritik revizyonunu yapmıştır. UÇ ve EY süpervizyon aşamasını yürütmüştür. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Adolphe, A., Khatib, L., van Golde, C., Gainsbury, S. M. ve Blaszczynski, A. (2019). Crime and gambling disorders: A systematic review. *Journal of Gambling Studies*, 35, 395-414. <https://doi.org/10.1007/s10899-018-9794-7>
- Akhan, L. U. ve Gezgin Yazici, H. (2023). The Internalized Stigma and Self-Esteem in Individuals with Alcohol and Risky Substance Use Disorder. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 41(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/07347324.2022.2107968>
- Amerikan Psikiyatri Birliđi, (2014). Ruhsal bozuklukların tamsal ve sayımsal el kitabı (DSM-5), Tanı ölçütleri el kitabı. (Çev: Körođlu, E.) Ankara: Hekimler Yayın Birliđi.
- Aymamı, N., Granero, R., Penelo, E., Fernández-Aranda, F., Krug, I., Gunnard, K., ... & Jiménez-Murcia, S. (2014). Anger in pathological gambling: clinical, psychopathological, and personality correlates. *The Spanish Journal of Psychology*, 17(e39), 1-12. <https://doi.org/10.1017/sjp.2014.40>
- Aydm, B. ve San, S. V. (2011). Internet addiction among adolescents: the role of self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3500-3505. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.325>
- Barratt, E. S. (1959). Anxiety and impulsiveness related to psychomotor efficiency. *Perceptual and Motor Skills*, 9, 191-198.
- Błachnio, A., Przepiorka, A. ve Pantic, I. (2016). Association between Facebook addiction, self-esteem and life satisfaction: A cross-sectional study. *Computers in Human Behavior*, 55(B), 701-705. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.10.026>
- Branden, N. (1994). *The six pillars of self-esteem*. New York, NY, USA: Bantam.
- Brodeur, M., Audette-Chapelaine, S., Savard, A. C. ve Kairouz, S. (2021). Gambling and the COVID-19 pandemic: A scoping review. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 111, 110389. <https://doi.org/10.1016/j.pnpb.2021.110389>
- Budiarto, Y. ve Helmi, A. F. (2021). Shame and self-esteem: A meta-analysis. *Europe's Journal of Psychology*, 17(2), 131-145. <https://doi.org/10.5964/ejop.2115>
- Bugay, A. ve Demir, A. (2011). Psychometric Properties of The Turkish Version of Trait Shame and Guilt Scale. *Eurasian Journal of Educational Research*, 45, 17-30.
- Canale, N., Rubaltelli, E., Calcagni, A., Vieno, A., Giovannoni, M., Devos, G. ve Billieux, J. (2022). The effects of induced sadness, stress sensitivity, negative urgency, and gender in laboratory gambling. *International Gambling Studies*, 22(3), 365-389. <https://doi.org/10.1080/14459795.2021.2002385>
- Chamberlain, S. R. ve Sahakian, B. J. (2007). The neuropsychiatry of impulsivity. *Current Opinion in Psychiatry*, 20(3), 255-261. <https://doi.org/10.1097/YCO.0b013e3280ba4989>
- Choi, J. ve Kim, K. (2021). The relationship between impulsiveness, self-esteem, irrational gambling belief and problem gambling moderating effects of gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(10), 5180. <https://doi.org/10.3390/ijerph18105180>
- Chóliz, M., Marcos, M. ve Lázaro-Mateo, J. (2021). The risk of online gambling: A study of gambling disorder prevalence rates in Spain. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, 404-417. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00067-4>
- Chowdhury, N. S., Livesey, E. J., Blaszczynski, A. ve Harris, J. A. (2017). Pathological gambling and motor impulsivity: a systematic review with meta-analysis. *Journal of Gambling Studies*, 33, 1213-1239. <https://doi.org/10.1007/s10899-017-9683-5>
- Colmsee, I. S. O., Hank, P. ve Bošnjak, M. (2021). Low self-esteem as a risk factor for eating disorders. *Zeitschrift für Psychologie*, 229(1), 48-69. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000433>
- Cooper, M. L., Frone, M. R., Russell, M. ve Mudar, P. (1995). Drinking to regulate positive and negative emotions: A motivational model of alcohol use. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 990-1005. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.5.990>
- UK Gambling Commission (2020). COVID-19 and its impact on gambling—what we know so far. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/news-action-and-statistics/Statistics-and-research/Covid-19-research/Covid-19-and-its-impact-on-gambling-%E2%80%93-what-we-know-so-far.aspx> adresinden 4 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Cox, W. M. ve Klinger, E. (1988). A motivational model of alcohol use. *Journal of Abnormal Psychology*, 97(2), 168-180. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.97.2.168>
- Çakici, M., Çakici, E., Karaaziz, M. ve Babayiđit, A. (2019). KKTC'de kumar yayınlığı, risk etkenleri ve kültür tutumları ile ilişkisi: 2007-2014. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(4), 395-403.
- Çaparlar, C. Ö. ve Dönmez, A. (2016). Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır. *Turk Journal of Anaesthesiology and Reanimation*, 44(4), 212-218. <https://doi.org/10.5152/TJAR.2016.34711>
- Ridder, B. ve Deighton, R. M. (2022). The effect of shame and self-efficacy on gambling behaviour. *Journal of Gambling Studies*, 38, 1059-1073. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10059-6>
- Dickman, S. J. (1990). Functional and dysfunctional impulsivity: personality and cognitive correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(1), 95-102. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.1.95>
- Dixon, M. R., Nastally, B. L. ve Waterman, A. (2010). The effect of gambling activities on happiness levels of nursing home residents. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 43(3), 531-535. <https://doi.org/10.1901/jaba.2010.43-531>
- Duvarcı, İ. ve Varan, A. (2001) South Oaks Kumar Tarama Testi Türkçe Formu Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Türk Dergisi*, 12(1), 34-45.
- Duvarcı, İ., Varan, A., Cořkunol, H. ve Ersoy, M.A. (1997). DSM-IV and South Oaks Gambling Screen: Diagnosing and Assessing Pathological Gambling in Turkey. *Journal of Gambling Studies*, 13, 193-206. <https://doi.org/10.1023/A:1024927115449>
- Elison, J., Garofalo, C. ve Velotti, P. (2014). Shame and aggression: Theoretical considerations. *Aggression and Violent Behavior*, 19(4), 447-453. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.05.002>
- Estévez, A., Momeñe, J., Jauregui, P. ve Etxaburu, N. (2022). Shame and Blame in Gambling: Relationship with Emotion Regulation and Gambling Motives. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s11469-022-00970-3>
- Eysenck, S. B. G. (1993). The I7: Development of a measure of impulsivity and its relationship to the superfactors of personality. W. G. McCown, J. L. Johnson ve M. B. Shure (Ed.), *The impulsive client: Theory, research, and treatment* (s. 141-149) içinde. American Psychological Association.
- Gainsbury, S., Hing, N. ve Suhonen, N. (2014). Professional help-seeking for gambling problems: Awareness, barriers and motivators for treatment. *Journal of Gambling Studies*, 30, 503-519. <https://doi.org/10.1007/s10899-013-9373-x>
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference* (10th Edition). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc.

- Gori, A., Topino, E., Pucci, C. ve Griffiths, M. D. (2021). The relationship between alexithymia, dysmorphic concern, and exercise addiction: the moderating effect of self-esteem. *Journal of Personalized Medicine*, 11(11), 1111. <https://doi.org/10.3390/jpm11111111>
- Grant, J. E. ve Chamberlain, S. R. (2022). Illegal behaviors as a consequence of gambling disorder. *The American Journal on Addictions*, 32(1), 40-46. <https://doi.org/10.1111/ajad.13360>
- Hartmann, M. ve Blaszczynski, A. (2018). The longitudinal relationships between psychiatric disorders and gambling disorders. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16, 16-44. <https://doi.org/10.1007/s11469-016-9705-z>
- Hayes, J. R. (2012). Modeling and remodeling writing. *Written Communication*, 29(3), 369-388. <https://doi.org/10.1177/0741088312451260>
- Horch, J. D. ve Hodgins, D. C. (2015). Self-stigma coping and treatment-seeking in problem gambling. *International Gambling Studies*, 15(3), 470-488. <https://doi.org/10.1080/14459795.2015.1078392>
- Hygen, B. W., Belsky, J., Stenseng, F., Steinsbekk, S., Wichstrøm, L. ve Skalicka, V. (2022). Longitudinal relations between gaming, physical activity, and athletic self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 132, 107252.
- Hwang, C., Takano, T., So, R., Sahker, E., Kawakami, S., Livingstone, C., ... & Furukawa, T. A. (2022). Prevalence of gambling disorder and its correlates among homeless men in Osaka city, Japan. *Journal of Gambling Studies*, 1-18. <https://doi.org/10.1007/s10899-022-10121-x>
- Jacobs, D. F. (1987). A general theory of addictions: Application to treatment and rehabilitation planning for pathological gamblers. T. Galski (Ed.), *The handbook of pathological gambling* (s. 169-194) içinde. Charles C Thomas, Publisher.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kesebir, S., Gungordu, O. ve Caliskan, M. (2014). The relationship of self-esteem, impulsivity and temperament in bipolar patients: is it differentially related to gender?. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27(2), 126-131. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2014270204>
- Köse, Ö. B. ve Doğan, A. (2019). The relationship between social media addiction and self-esteem among Turkish university students. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 175-190. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.1.0036>
- Kräplin, A., Bühringer, G., Oosterlaan, J., Van Den Brink, W., Goschke, T. ve Goudriaan, A. E. (2014). Dimensions and disorder specificity of impulsivity in pathological gambling. *Addictive Behaviors*, 39(11), 1646-1651. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2014.05.021>
- Lesieur, H. R. ve Blume, S. B. (1987). The South Oaks Gambling Screen (SOGS): a new instrument for the identification of pathological gamblers. *American Journal of Psychiatry*, 144(9), 1184-1188.
- Mann, M. M., Hosman, C. M., Schaalma, H. P. ve De Vries, N. K. (2004). Self-esteem in a broad-spectrum approach for mental health promotion. *Health Education Research*, 19(4), 357-372. <https://doi.org/10.1093/her/cyg041>
- Melodia, F., Canale, N. ve Griffiths, M. D. (2022). The role of avoidance coping and escape motives in problematic online gaming: A systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20, 996-1022. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00422-w>
- Meyer, G., Hayer, T. ve Griffiths, M. (Eds.). (2009). *Problem gambling in Europe: Challenges, prevention, and interventions*. Springer Science & Business Media.
- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M. ve Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1783-1793. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.158.11.1783>
- Nepon, T., Pepler, D. J., Craig, W. M., Connolly, J. ve Flett, G. L. (2021). A longitudinal analysis of peer victimization, self-esteem, and rejection sensitivity in mental health and substance use among adolescents. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, 1135-1148. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00215-w>
- Orth, U., Robins, R. W., Trzesniewski, K. H., Maes, J. ve Schmitt, M. (2009). Low self-esteem is a risk factor for depressive symptoms from young adulthood to old age. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(3), 472-478. <https://doi.org/10.1037/a0015922>
- Park, J. H., Han, D. H., Kim, B. N., Cheong, J. H. ve Lee, Y. S. (2016). Correlations among social anxiety, self-esteem, impulsivity, and game genre in patients with problematic online game playing. *Psychiatry Investigation*, 13(3), 297-304. <https://doi.org/10.4306/pi.2016.13.3.297>
- Passanisi, A., Gervasi, A. M., Madonia, C., Guzzo, G. ve Greco, D. (2015). Attachment, self-esteem and shame in emerging adulthood. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 342-346. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.552>
- Patton, J. H., Stanford, M. S. ve Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199511\)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1)
- Pchajek, J., Edgerton, J. D., Sanscartier, M., & Keough, M. (2023). Exploring the impact of shame and guilt on coping with gambling problems among emerging adult gamblers. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 55(3), 177-188. <https://doi.org/10.1037/cbs0000343>
- Rapinda, K. K., Edgerton, J. D. ve Keough, M. T. (2023). Impulsivity Moderates the Association Between Anxiety and Problem Gambling Among Canadian Undergraduates. *Journal of Gambling Studies*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s10899-023-10238-7>
- Reilly, C. ve Smith, N. (2013). The evolving definition of pathological gambling in the DSM-5. *National center for responsible gaming*, 1, 1-6.
- Rogier, G. ve Velotti, P. (2017). Impulsivity and self-esteem in pathological gambling: What is the link?. *European Psychiatry*, 41(S1), S394-S394. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2017.02.450>
- Rohleder, N., Chen, E., Wolf, J. M. ve Miller, G. E. (2008). The psychobiology of trait shame in young women: extending the social self preservation theory. *Health Psychology*, 27(5), 523-532. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.27.5.523>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: University Press.
- Scandroglio, F., Ferrazzi, G., Giacobazzi, A., Vinci, V., Marchi, M., Galeazzi, G. M. ve Pingani, L. (2023). Prevalence and Possible Predictors of Gambling Disorder in a Sample of Students in the Healthcare Professions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 452. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010452>
- Schlagintweit, H. E., Thompson, K., Goldstein, A. L. ve Stewart, S. H. (2017). An investigation of the association between shame and problem gambling: the mediating role of maladaptive coping motives. *Journal of Gambling Studies*, 33, 1067-1079. <https://doi.org/10.1007/s10899-017-9674-6>
- Shaffer, H. J. ve Korn, D. A. (2002). Gambling and related mental disorders. *Annual Review of Public Health*, 23, 171-212. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.23.100901.140532>

- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.4.422>
- Stucki, S. ve Rihs-Middel, M. (2007). Prevalence of adult problem and pathological gambling between 2000 and 2005: An update. *Journal of Gambling Studies*, 23, 245-257.
- Tamam, L., Güleç, H. ve Karatas, G. (2013). Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe Uyarlama Çalışması/Short Form of Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11-SF) Turkish Adaptation Study. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 50(2), 130-134.
- Tangney, J.P. ve Dearing, R.L. (2002). *Shame and guilt*. New York, NY: Guilford Press.
- Tukuş, L. (2010). The Self Esteem Rating Scale-Short Form (Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği-Kısa Formu) Türkçe Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması [Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/409557/yokAcikBilim_388952.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Ünüböl, H., Koç, A. Ş., Sayar, G. H., Stavropoulos, V., Kircaburun, K. ve Griffiths, M. D. (2021). Measurement, profiles, prevalence, and psychological risk factors of problematic gaming among the Turkish community: A large-scale national study. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, 1662-1682. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00254-8>
- Van de Mortel, T. F. (2008). Faking it: social desirability response bias in self-report research. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 25(4), 40-48.
- Velleman, D. J. (2015). *Gambling disorder and shame: Development of a new measure* [Doktora tezi, The Wright Institute].
- Velotti, P., Garofalo, C., Bottazzi, F. ve Caretti, V. (2017). Faces of shame: Implications for self-esteem, emotion regulation, aggression, and well-being. *The Journal of Psychology*, 151(2), 171-184. <https://doi.org/10.1080/00223980.2016.1248809>
- Volberg R. A. ve Banks, S. M. (1990). A review of two measures of pathological gambling in the United States. *Gambling Studies*, 6, 153-163. <https://doi.org/10.1007/BF01013495>
- Wang, P., Zhao, M., Wang, X., Xie, X., Wang, Y. ve Lei, L. (2017). Peer relationship and adolescent smartphone addiction: The mediating role of self-esteem and the moderating role of the need to belong. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 708-717. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.079>
- Wood, R. T. ve Griffiths, M. D. (2010). A qualitative investigation of problem gambling as an escape-based coping strategy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 80(1), 107-125. <https://doi.org/10.1348/147608306X107881>
- Yelsma, P., Brown, N. M. ve Elison, J. (2002). Shame-focused coping styles and their associations with self-esteem. *Psychological Reports*, 90(3), 1179-1189.
- Yi, S. (2012). Shame-prone gamblers and their coping with gambling loss. *Journal of Gambling Issues*, 27, 1-21. <https://doi.org/10.4309/jgi.2012.27.7>
- Yi, S. ve Kanetkar, V. (2011). Coping with guilt and shame after gambling loss. *Journal of Gambling Studies*, 27(3), 371-387. <https://doi.org/10.1007/s10899-010-9216-y>
- Yao, M. Z., He, J., Ko, D. M. ve Pang, K. (2014). The influence of personality, parental behaviors, and self-esteem on Internet addiction: A study of Chinese college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(2), 104-110. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0710>